

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Bo Rothstein
August Röhss professor i statvetenskap

Till Styrelsen för *Swedish Collegium for Advanced Study* (SCAS) - Uppsala

Bästa kollegor,

För rätt precis ett år sedan blev jag kontaktad av en person från företaget Mercuri urval. Vederbörande önskade förhöra sig om min syn på SCAS, om jag hade förslag på lämpliga personer för föreståndartjänsten och, visade det sig en bit in i samtalet, om jag själv var intresserad av denna position (vilket jag förklarade att jag inte var). Samtalet blev tämligen långt och jag bad personen ifråga att vidarebefordra mina synpunkter till styrelsen för SCAS. Då jag nu fått erfara att så inte blivit fallet tar jag mig friheten att vända mig direkt till er med mina synpunkter.

Låt mig emellertid börja med en del bakgrundsfakta. På uppdrag av ledningen för mitt universitet ledde jag år 2002 en utredning om inrättandet av ett motsvarande institut i Göteborg. Förutom en omfattande materialinsamling besökte jag tillsammans med två kolleger *Netherlands Institute for Advanced Study* och *Berlin Institute for Advanced Study* för längre samtal med ledningarna för dessa institut. Jag har också haft förmånen att vara gästforskare vid *Collegium Budapest for Advanced Study* (för vilket jag under några år också var ledamot av deras "International Advisory Board"), vid *Stellenbosch Institute for Advanced Study*, vid *Russell Sage Foundation* i New York och vid *Center for European Studies* vid Harvard. Jag vågar alltså säga att jag har en inte obetydlig kunskap och egna erfarenheter från denna typ av akademiska institutioner.

För att börja med mina specifika synpunkter vad gäller SCAS verksamhet under de senaste tio åren så framförde jag följande. Ett centralt mål när verksamheten inrättades var att ett svenskt "*Institute for Advanced Study*" skulle berika svensk forskning, eller som det heter i SCAS årsberättelse 2010/11: "*The Collegium is a national resource for Swedish universities and research institutions*". Det är mitt bestämda intryck att med denna sin huvuduppgift har SCAS inte lyckats. Institutet är istället tämligen isolerat från den svenska internationellt ledande forskningen inom de områden jag kan överblicka. Detta omdöme grundar jag på fyra iakttagelser. Jag har varit i kontakt med forskningsansvariga på tio större universitetsinstitutioner inom ämnena statsvetenskap, sociologi och ekonomi. Ingen av dem kan komma ihåg när de senast hade ett seminarium eller annat samarbete med någon gästforskare vid SCAS. Vid kontakt med SCAS visar det sig dessutom att man inte har någon dokumentation eller ens några rudimentärt systematiska uppgifter på hur inbjudna gästforskare interagerar med svenska universitetsinstitutioner (e-post från Maria Odengrund vid SCAS 2014-04-14).

Till detta kommer att uppgifter över vilka som varje termin skall vara gästforskare vid SCAS skickas ut till svenska universitetsinstitutioner när omkring halva terminen har passerat. Detta gör det naturligtvis nästan omöjligt för de som är forskningsansvariga på institutionerna att bjuda in gästforskare vid SCAS till att ge seminarier eller föreläsningar eftersom sådana måste planeras innan terminen startar. När jag påtalat detta missförhållande för den nuvarande föreståndaren har jag fått till svar att så gör också andra motsvarande institut (epost från Björn

Wittrock 2014-04-01). Denna nonchalans mot det svenska forskarsamhället visar, menar jag, tydligt att SCAS inte tagit sin huvuduppgift på allvar, nämligen att just vara en resurs för det svenska forskarsamhället. Detta visar sig också i det mycket blygsamma genomslag SCAS har i det svenska forskarsamhället. Det är inte alls ovanligt att, när jag frågat framstående kolleger vid andra universitet vad anser om verksamheten, att de svarar att de inte alls känner till SCAS. Detta visar sig också när man via internet söker på "the Swedish Collegium for Advanced Study" då man får blygsamma 28000 träffar. Det kan jämföras med det motsvarande institutet i Nederländerna där sökningen ger över tre miljoner träffar. Till detta kommer att enligt vad jag kunnat erfara från mycket trovärdiga källor lämnar rekryteringsprocessen av ny föreståndare mycket i övrigt att önska, inte minst vad gäller utlysning och val av rekryteringsmetod.

De mera generella synpunkterna jag förde fram i samtalet med rekryteringskonsulten kan sammanfattas med att det för mig står uppenbart att institut av detta slag alltmer spelat ut sin roll och nu kan anses ha passerat "bäst före" datum. Denna slutsats bygger på följande iakttagelser. Institut som SCAS tillkom under en tid då ledande forskare också ofta hade tunga undervisnings- och administrationsuppdrag och var i behov av tid för egen forskning. Detta är i allt mindre utsträckning fallet. Framväxten av systemet med mycket omfattande forskningsanslag både ifrån svenska och internationella finansörer har gjort att ledande forskare numera oftast kan befria sig från omfattande undervisning och administration. De kan också med dessa anslag förse sig med ett omfattande forskningsstöd.

Till detta kommer att de med dessa omfattande forskningsmedel på sina institutioner kan bygga upp egna tematiska forskargrupper som de i allmänhet inte har någon anledning att lämna, särskilt inte för att sitta tillsammans med forskare som sysslar med helt andra saker än dem själva. Institut av detta slag bygger på tankegången att om man för samman forskare från helt olika ämnen och med helt olika forskningsintressen till en och samma rumsliga plats så kommer där att uppstå kreativa intellektuella processer. Detta sker enligt vad jag kunnat erfara utomordentligt sällan och därmed faller ett av huvudmotiven för den typ av verksamhet som SCAS sysslar med. Vad som kan fungera är om man arrangerar verksamheten i form av tematiska grupper av forskare men detta verkar sällan vara fallet vad gäller SCAS.

Ett annat skäl till varför dessa institut kan anses vara en passerad ordning är att det nu har etablerats för många och att antalet ledande forskare i världen som är villiga att spendera en eller två terminer borta från sina forskargrupper helt enkelt inte räcker till. Det lär nu finnas uppemot tvåhundra institut av detta slag vilket också innebär att begreppet "advanced" kommit att vattnas ut betänkligt. Slutligen, på det mera personliga planet så bygger en verksamhet som SCAS på att ledande forskare antingen är ensamstående, är olyckliga i sin närmaste relation eller har en hemarbetande partner som gärna flyttar med. Ingenting av detta är, säger mig mina ovan nämnda erfarenheter, vanligen fallet.

Sammantaget har detta inneburit att SCAS under de senaste tio åren med några undantag inte har förmått rekrytera de mera internationellt framstående forskarna. En genomgång av de senaste fem årens gästforskare visar att en klar majoritet av de forskare som SCAS lyckats rekrytera enligt vedertagna sätt att med bibliografiska metoder mäta detta näppeligen kan anses tillhöra kategorin internationellt ledande forskare.

Jag vill med detta brev föreslå att ni som ansvariga för SCAS, när nu ett föreståndarbyte är aktuellt, funderar på en mer genomgripande förändring av verksamheten i anledning av de synpunkter jag framfört ovan och också överväger om verksamheten alls bör fortgå. Det är min bestämda uppfattning att när det gäller att stärka svensk forskning kan de resurser som i nuläget läggs på SCAS användas betydligt effektivare.

Göteborg den 17 augusti 2014

Bo Rothstein - Professor